

YTTRANDE 2020-12-01 Dnr
U2020/04429/GV
Utbildningsdepartementet 103 33
Stockholm
u.remissvar@regeringskansliet.se

Sveriges Elevkårers yttrande gällande nationell plan för trygghet och studiero (Ds 2021:13)

Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd har beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på rubricerad remiss.

Sammanfattning

Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd välkomnar att trygghet och studiero sätts på agendan men önskar mer långsiktiga och förebyggande förslag i promemorian. Vi anser att de förslag som syftar till att stärka det förebyggande arbetet är särskilt viktiga eftersom det skulle kunna leda till bättre möjligheter att förhindra att ordningsstörningar uppstår. Ett förebyggande arbete ligger till grund för att åtgärder av ingripande och saklig karaktär kan förhindras. Lösningen på ordningsproblem och otrygghet i skolan är att ge skolpersonalen förutsättningar för att tillsammans med elever arbeta förebyggande för att skapa en arbetsmiljö som präglas av samförstånd, respekt och tillitsfulla relationer. Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd vill tydligt påpeka att detta ligger till grund för trygghet och studiero i skolan och att förslag om lagändringar gällande utökade befogenheter inte garanterar det resultatet som utredningen önskar.

Vi ställer oss positiva till förslaget om att statens skolverk får i uppdrag att tillhandahålla stärkt och tydligt stöd till lärare och rektorer i deras förebyggande arbete med trygghet och studiero. Vi välkomnar dessutom att elevassistenter och resurspersonal tillhandahålls kompetensutveckling som krävs för sitt uppdrag. Som företrädare för elevrörelsen ställer vi oss gladeligen positiva till förslagen som innebär en ökad delaktighet från elevernas håll i framtagandet och uppföljandet av arbetet med ordningsregler. Elevrörelsen har länge efterfrågat tydligare ändringar i skollagen gällande delaktighet och det uppföljande arbetet. När elever och skollag i samverkan utformar handlingsplaner för hur ordningsproblem i skolan ska lösas blir det förebyggande arbetet som bäst. Även forskning fastställer detta.

När det kommer till frågan om ökade befogenheter finner vi stora delar problematiska. Det är viktigt att se riskerna med lagändringar gällande ökade befogenheter och att ensamma åtgärder inte löser de utmaningar som finns med trygghet och studiero i skolan. Förslagen om mobilförbud och ökade befogenheter att kunna ingripa fysiskt riskerar att urholka det förebyggande arbetet och förbise de lösningar som skolan behöver, nämligen fler lärare och specialpedagoger, en bättre samverkan mellan skolkuratorer, skolsköterskor och annan skolpersonal, utökat samarbete mellan elevhälsa, BUP och socialtjänst, samt tydlig kunskap om vilka rättigheter och skyldigheter som elever och skolpersonal har.

Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd lämnar synpunkter på nedanstående förslag

Nedan följer en sammanfattning av Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd ställningstaganden

5.2 Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd tillstyrker förslaget om att ansvaret för det förebyggande arbetet inom trygghet och studiero förtydligas. Vi tillstyrker även att begreppen trygghet och studiero särskiljs i skollagen samt att begreppet studiero definieras i skollagen.

7. Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd tillstyrker förslaget om bättre hantering av klagomål.

8.2 Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd tillstyrker promemorians förslag om att statens skolverk ska tydliggöra och förstärka sin kommunikation när det gäller vilket stöd som finns för lärare och rektorer i deras arbete med att såväl förebygga som upprätthålla trygghet och studiero.

8.3 Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd tillstyrker promemorians förslag om att statens skolverk och specialpedagogiska skolmyndigheten ska ges i uppdrag att tillhandahålla kompetensutveckling för elevassistenter och annan resurspersonal.

9.2 Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd tillstyrker promemorians förslag om elevernas delaktighet i arbetet med ordningsregler ska säkerställas och hur de ska följas upp. Forskning visar att elevers delaktighet är en framgångsfaktor.

10. Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd avstyrker promemorians förslag kring mobilförbud i sin helhet. Att lagstifta om en detaljfråga i klassrummet öppnar för ett urholkande av lärares profession.

11. Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd kan inte ställa sig bakom förslag som innebär att lärare får större befogenheter att ingripa fysiskt mot elever.

Kapitel 5 – Det förebyggande arbetet för trygghet och studiero ska förstärkas

5.2 Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd tillstyrker förslaget om att ansvaret för det förebyggande arbetet inom trygghet och studiero ska förtydligas. Vi tillstyrker även att begreppen trygghet och studiero särskiljs i skollagen och att begreppet studiero bör definieras i skollagen. Det förebyggande arbetet för att skapa trygghet och studiero är avgörande och spelar stor roll för elevernas lärmiljö. En tillitsfull relation mellan elever och lärare är viktigt och enligt Skolinspektionens kvalitetsgranskning från 2016 så är skolans främjande och förebyggande arbete samt vilken undervisning eleverna möter avgörande för studiero i klassrummet.

Kapitel 7 – En bättre hantering av klagomål

Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd tillstyrker förslaget. Vi delar bilden att huvudmannen bör få möjligheter att hantera problem och klagomål innan de lyfts till högre instanser såvida inte speciella omständigheter föreligger. Det handlar både om förtroende till huvudmannen, effektivitet vid hantering av problem och den enkla logiken att den som har ett problem bör tillåtas lösa detta innan någon annan tar över.

Kapitel 8 – Bättre stöd till skolpersonal om trygghet och studiero

Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd tillstyrker förslaget i sin helhet med kommentarer på kapitlets underpunkter.

8.2 - Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd tillstyrker promemorians förslag om att statens skolverk ska tydliggöra och förstärka sin kommunikation när det gäller vilket stöd som finns för lärare och rektorer i deras förebyggande arbete såväl som upprätthållande av trygghet och studiero. Det är fördelaktigt om Statens skolverk kan ta fram ett kompletterande stöd som kan hjälpa lärare och rektorer i det förebyggande arbetet kring trygghet och studiero. Trygghet och studiero behöver arbetas med genom alla skolans led och där kan ett lättillgängligt och etablerat stöd främja det arbetet. Till sist vill Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd tillstyrka att ett material av samlat stöd för ett förebyggande arbete och för ett agerande i svåra situationer bör finnas. När lärarna tillämpar ett ledarskap som stärker tillitsfulla relationer mellan lärare och elever motverkas utåtagerande beteenden, precis som utredningen skriver. Ett samlat och kompletterat stöd förebygger det. Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd tillstyrker förslagen i kapitel åtta och avstyrker därmed kapitel elva. Elevrörelsen vill se att skolpersonalens allmänna befogenheter tydliggörs i form av stödmaterial framför en ändring i skollagen.

8.3 Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd tillstyrker promemorians förslag om att statens skolverk och specialpedagogiska skolmyndigheten ska ges i uppdrag att tillhandahålla kompetensutveckling för elevassistenter och annan resurspersonal. Elevassistenter och resurspersonal är en självklar del av skolans systematiska arbete för trygghet och studiero och omfattas av det arbetet i hög utsträckning. Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd ser positivt på förslaget eftersom elevassistenter och resurspersonal inte alltid har den utbildning och kompetens som behövs för att kunna upprätthålla trygghet och studiero i skolan. Det är även positivt att kompetensutvecklingen kan inkludera kunskap om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar eftersom lärarassistenter och resurspersonal i hög utsträckning arbetar med elever i behov av extra stöd. Med bakgrund av detta är det positivt att specialpedagogiska skolmyndigheten får vara en del av uppdraget att tillhandahålla kompetensutvecklingen.

Kapitel 9.2 – Elevernas delaktighet i arbetet med ordningsreglerna ska säkerställas och hur de följs ska följas upp.

Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd tillstyrker förslaget. Det råder ingen tvekan om att Sveriges elever vill ha studiero, känna sig trygga och ha en god arbetsmiljö i skolan. Det förebyggande arbetet för att skapa en god studiero och en trygg arbetsmiljö startar med en tydlig samverkan mellan elever och lärare. Det förebyggande arbetet blir bäst när elever och skolläda i samverkan utformar handlingsplaner för hur ordningsproblem i skolan ska lösas. Eleverna har den inblicken i hur skolmiljön ser ut och fungerar. Den inblicken är en av de faktorer som i samtal med skolpersonal kan bidra till en god trygghet och studiero i skolan. Idag har elever enligt skollagen rätt till att ges inflytande över sin utbildning. Den lagstiftningen är bra men elevinflytandet definieras olika och alla skolor följer inte den. Detsamma gäller elevers delaktighet. Därför tillstyrker vi förslaget om ökad delaktighet vid framtagande av skolas ordningsregler och bättre uppföljning.

Förslaget stärks även av barnkonventionens kapitel tolv ”Barn har rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör dem. När åsikterna beaktas ska man ta hänsyn till barnets ålder och mognad.”

Kapitel 10 – Användningen av mobiltelefoner i skolan ska regleras

Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd avstyrker förslaget i sin helhet. Idag är svensk skola underfinansierad, det råder påtaglig personal- och resursbrist i elevhälsan, klassantalet blir allt större, antalet legitimerade lärare minskar och lärarprofessionen ifrågasätts allt mer. Det här är frågor som är stora, breda och har stor inverkan på trygghet och studiero i skolan. Svensk skola behöver tålmodiga, väl förankrade och långsiktiga satsningar för att kunna bli den kunskapsskola som den svenska befolkningen vill se och trygghet och studiero kräver detsamma.

Det råder ingen tvekan om att det finns ett utbrett problem med studiero i skolan idag, men lösningen på det är inte att konfiskera elevernas egendom mot deras vilja eller innan ett problem under lektionen har uppstått. Att se ett mobilförbud som lösningen på frågan om studiero är populistisk och är ett hot mot elevernas rättssäkerhet. Bristen på elevernas motivation och därmed sjunkande kunskapsresultat grundar sig i faktorer som för lite tid med lärare eller bristen på verktyg för att klara studierna. Problemet är större än mobilanvändandet och Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd önskar en agenda som på riktigt kan lyfta kunskapen i skolan.

Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd ställer sig tveksamma till att en reglering i skollagen kommer ge det utfall och effekt som utredningen önskar. Risken för konfrontation och konflikter som stör andra elevers studiero landar i händerna på lärarna och ledarskapet i klassrummet. Lärarnas ledarskap i klassrummet har sin tyngdpunkt i att främja motivation och eget ansvarstagande hos eleverna. Förbud är i vår mening fel väg att gå, ett konstruktivt samarbete mellan skolans parter och eleverna ger den bästa utvecklingen, helt i enlighet med kapitel nio i promemorian. Förslaget rimmar inte med kapitel nio "ökad delaktighet vid framtagande av skolans ordningsregler och bättre uppföljning". Precis som forskning och argumentationen bevisar så har delaktigheten en avgörande funktion när det kommer till trygghet och studiero. Skolor med god trygghet och studiero visar även prov på god inkludering från eleverna. En lagstiftning på nationell nivå om ordningsregler kring mobiltelefoner talar därför emot elevernas ökade delaktighet i utformade av ordningsregler och riskerar att urholka lärarnas ställning och förmåga att bedöma när mobiltelefoner ska användas och inte.

Vidare vill Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd lyfta att ett införande av mobilförbud är en kränkning mot elevers integritet och egendom, som inte skulle vara tillåtet på en arbetsplats. Det är inte rättfärdigat att ta en annan persons ägodel mot deras vilja. Här önskar Sveriges Elevkårer att utredningen ser över skiljelinjer mellan grundskola och den frivilliga utbildningen på gymnasieskolan. Det är viktigt att påtala att elever ska känna sig säkra att föremålen förvaras säkert på skolan eftersom skolan även blir skadeståndsskyldig om en egendom skadas eller försvinner.

Till sist vill Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd att mer fokus ska läggas på grunden för arbetet i skola, nämligen lärarens och elevens arbetsförhållanden som gör att tillitsfulla relationer och kontakter kan möjliggöras.

Kapitel 11 – Skolpersonalens allmänna befogenheter för att säkerställa trygghet och studiero förtydligas

Sveriges Elevråd och Sveriges Elevkårer avstyrker förslaget i sin helhet. Återkommande i forskningen är att det som skapar och säkerställer trygghet och studiero är skolpersonalens förmåga att knyta kontakter, kommunicera och agera tydligt gentemot eleverna. Endast när elever är delaktiga i framtagningen av ordningsregler och det systematiska kvalitetsarbetet kan trygghet och studiero uppnås. Att öka lärarnas och övrig skolpersonals befogenheter menar vi därför skulle fungera kontraproduktivt, dels eftersom maktbalansen och den ömsesidiga respekt som bör ligga som grund rubbas, men i huvudsak eftersom vi anser att de befogenheter som existerar är fullgoda för att uppnå studiero med respekt för elevens integritet och värdighet. Vi är rädda att den otydlighet som beskrivs kring hur praxis används i nuläget kommer att förflyttas i takt med att lagstiftningen blir allt mer tillåtande och att problemet därmed endast kommer att flyttas. Att lärare, rektorer och övrig skolpersonal har ett ansvar genom tillsynsplikten att säkerställa varje elevs trygghet och studiero även i situationer av våldsam karaktär som oavsett förebyggande arbete kan uppstå är dock inget vi förnekar och skolpersonalens osäkerhet kring vilka befogenheter de har är självklart ett problem. Därför tillstyrker Sveriges Elevråd och Sveriges Elevkårer förslaget att uppdraga Skolverket att ta fram stödmaterial som tydliggör skolpersonalens befogenheter att ingripa fysiskt i linje med kapitel 8. Vi avstyrker förslag om att ge övrig skolpersonal så som vaktmästare och elevassistenter ytterligare befogenhet då de saknar den utbildning och kompetens som möjliggör för ett välinformerat beslut i svåra situationer. Att skolor i många fall lägger ett stort ansvar på exempelvis elevassistenter på grund av resursbrist ser vi därför som oroande och hänvisar till kapitel 8.3 där kompetensutveckling för övrig skolpersonal föreslås.

Sveriges Elevråd och Sveriges Elevkårer menar att dagens lagstiftning kring bland annat nödvärn och skolpersonalens tydliga uppdrag kring tillsynsplikten är tillräcklig för att ingripa i situationer som hotar tryggheten och studieron och att proportionalitetsprincipen också bör ses som ett viktigt inslag vid framtagande av stödmaterial. Vi vill också lyfta vikten av en god utbildning genom ämnet sexualitet, samtycke och relationer och barn och elevombudet som viktiga verktyg för att uppnå trygghet och studiero i varje svensk skola.

Att öka lärarprofessionens ställning i samhället är en viktig uppgift som endast undermineras av försök att leda bort konversationen från vad vi faktiskt vet skapar trygghet, studiero och en högkvalitativ skola. Att öka lärare och rektorers befogenheter är en åtgärd som vi har mycket svårt att se kommer att lösa skolans problem och öka respekten för lärare och rektorer. Fokus bör ligga vid ett samarbete med eleven, inte ett tydligt maktövertag.

Josefine Fälth
Ordförande
Sveriges Elevkårer

Lilian Helgason
Ordförande
Sveriges Elevråd